

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

**на дисертацію Мазурка Олега Ярославовича
«Криміналістичне забезпечення діяльності Національної поліції під час
розшуку безвісно відсутніх осіб», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний
процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова
діяльність**

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що потреби практичної діяльності у боротьбі зі злочинністю обумовлюють необхідність розробки криміналістичного забезпечення різних сфер правоохоронної практики.

Можна з впевненістю констатувати, що використання криміналістичних знань не обмежується сферою кримінального провадження, а поширюється на інші сфери правозастосування. Важливе значення має застосування криміналістичних знань у діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб.

Криміналістичне забезпечення спрямоване на виконання низки завдань розшуку безвісно відсутньої особи: установлення місцеперебування особи, якщо розшукувана особа жива, якщо особа померла – здійснення її ідентифікації за невідомим трупом, якщо встановлено факт убивства (іншого злочину проти особи) – розслідування злочину. Для реалізації цих завдань здійснюють виявлення, збирання, дослідження доказової та орієнтувальної інформації, використовуючи криміналістичні засоби й методи.

Висвітлення окресленої проблематики є вкрай важливим для практичної діяльності Національної поліції, інших правоохоронних органів, створення наукового підґрунтя використовуваних засобів, методів, прийомів діяльності.

ВРСДЗ НАВС	
Вх. №	2470
04	06 20 18 р.
кількість аркушів:	
осн. док.	10 додаток —

Вказані та інші обставини обумовили актуальність теми дисертації Олега Ярославовича Мазурка.

Дисертація виконана **відповідно до важливих наукових програм, планів, тем.** Мова йде про виконання Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015, Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, а також Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 року № 275, Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 роки, схвалених вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол від 29 жовтня 2013 року № 28). Тему дисертації затверджено рішенням вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 28 квітня 2015 року (протокол № 1), уточнено 15 вересня 2016 року (протокол № 2) та зареєстровано Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 979, 2017 рік).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій полягає у тому, що в дисертації, на підґрунті опрацювання наукових праць з питань криміналістики, кримінального процесуального права, оперативно-розшукової діяльності, кримінології, аналізу вітчизняного і зарубіжного законодавства, узагальнення оперативної, слідчої та судової практики, анкетування практичних працівників, поглиблено наукові знання щодо фундаментальних положень криміналістики, сформульовано теоретичні положення та практичні рекомендації криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб.

Автором сформульовано низку положень, висновків і пропозицій, важливих у концептуальному значенні та нових для юридичної науки,

принципових для успішного правозастосування під час розшуку безвісно відсутніх осіб.

Достовірність отриманих наукових результатів обумовлена застосуванням як методологічної основи дослідження сукупності загальнонаукових, міждисциплінарних та спеціально-наукових методів пізнання. Достовірність отриманих результатів забезпечила належна теоретична основа дисертації, а саме висновки і положення в галузі філософії, криміналістики, кримінального права, кримінального процесуального права, оперативно-розшукової діяльності, а також достатня емпірична база дослідження, в основі котрої – статистичні й аналітичні матеріали МВС України, Національної поліції України, Генеральної прокуратури України, Державної судової адміністрації України за 2011–2017 роки; дані, отримані внаслідок вивчення 160 кримінальних проваджень (кримінальних справ), що здійснювали слідчі органів внутрішніх справ і Національної поліції за ст. 115 КК України протягом 2011–2017 років, розпочаті за фактами безвісної відсутності особи; систематизовані матеріали анкетування 163 слідчих і 89 співробітників оперативних підрозділів Національної поліції, а також особистий практичний досвід автора.

Робота відповідає нормативно-правовій базі, а саме положенням Конституції України, законів України, підзаконних нормативно-правових актів.

У процесі дослідження опрацьовано достатню кількість наукових, законодавчих та емпіричних джерел (список використаних джерел включає 351 найменування).

Отримані висновки відрізняються обґрунтованістю. Дослідженню проблемних питань притаманний авторський підхід, наведення переконливих аргументів під час обґрунтування власної точки зору. Слід відзначити хороший літературний стиль, легкість сприйняття матеріалу, ілюстрування теоретичних положень узагальненими результатами емпіричних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером та змістом розглянутих питань дисертація є першою в Україні

науковою працею з формування в Україні теоретичних положень та практичних рекомендацій криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб.

Так, відповідно до вимог наукової новизни автором уперше:

- визначено поняття криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб, що полягає в реалізації методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики підрозділами Національної поліції під час розгляду й вирішення заяв і повідомлень про безвісну відсутність особи, розшуку таких осіб, а також проведення швидкого, повного й неупередженого розслідування злочинів за фактами безвісної відсутності осіб;

- розроблено алгоритм першочергових заходів, що здійснюють уповноважені підрозділи Національної поліції в разі надходження інформації про безвісну відсутність особи, які об'єднано в блоки: з'ясування обставин зникнення особи; реєстрація відомостей; організація діяльності підрозділів Національної поліції, взаємодія з правоохоронними та державними органами, громадськістю; використання обліків й автоматизованих інформаційних систем; проведення гласних і негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів тощо;

- визначено типові слідчі ситуації, які виникають на момент унесення відомостей про безвісну відсутність особи до ЄРДР: 1) до Національної поліції надійшла заява, повідомлення про безвісну відсутність особи, та на етапі здійснення дій з їх перевірки встановлено обставини, які засвідчують, що стосовно особи вчинено убивство або інший злочин; 2) факт безвісної відсутності особи та вчинення стосовно неї злочину встановлено за результатами оперативно-розшукової діяльності або з інших джерел; 3) до Національної поліції надійшли заява, повідомлення про безвісну відсутність особи, однак під час дій з перевірки за повідомленим у заяві фактом не виявлено обставин, які достовірно свідчили б про вчинений злочин;

У роботі ряд положень було удосконалено та набули подальшого розвитку.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено у дванадцяти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у виданнях, включених Міністерством освіти і науки України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, дві статті – у міжнародних наукових виданнях, а також п'яти тезах наукових доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Апробація результатів дисертації відбулася належним чином, адже основні положення дисертації обговорювалися в доповідях і виступах дисертанта на п'яти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування» (Запоріжжя, 23–24 жовтня 2015 року), «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє» (Харків, 6–7 листопада 2015 року), «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (Київ, 15–16 січня 2016 року); «Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи» (Київ, 24 листопада 2017 року); «Теорія і практика судової експертизи і криміналістики» (Київ, 27 лютого 2018 року).

Значення праці для науки і практики полягає в тому, що пропозиції здобувача використовуються та мають перспективу подальшого впровадження при вирішенні практичних завдань у правотворчій, правозастосовній діяльності та освітньому процесі вищих навчальних закладів України.

Зміст дисертації. Заслугує схвалення структура дисертації, в якій у логічній послідовності від загального до окремого, у межах трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, досліджуються визначені питання. Робота доповнюється змістовними додатками.

Перший розділ дисертації присвячений формуванню теоретико-правових засад криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб.

У підрозділі 1.1 характеризується стан наукових досліджень питань криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб, опрацьовано наукові та навчально-методичні джерела, у яких висвітлено різні аспекти досліджуваної проблематики.

У підрозділі 1.2 розкрита правова регламентація криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб, систематизовано законодавство на державному та міжнародному рівнях.

За змістом підрозділу 3.1. розкривається структура криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб відповідно до техніко-, тактико- і методико-криміналістичної складової.

Другий розділ дисертації висвітлює методико-криміналістичне забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб, формує засади методики розслідування злочинів за фактами безвісної відсутності осіб.

Так, за змістом підрозділу 2.1 «Типові слідчі ситуації за фактом безвісної відсутності особи та слідчі версії», визначено типові слідчі ситуації залежно від даних, які є підставою для внесення відомостей про подію до ЄРДР за ст. 115 КК України з додатковою відміткою «безвісне зникнення» та початку кримінального провадження. Сформовано напрями їх вирішення.

У підрозділі 2.2 «Взаємодія слідчого й оперативних підрозділів Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб» охарактеризовано особливості взаємодії під час виконання завдань із розшуку безвісно відсутніх осіб і розслідування злочинів за цими фактами. Проаналізовано й проблемні питання, що постають у процесі взаємодії слідчих й оперативних підрозділів під час розшуку безвісно відсутніх осіб.

Зроблено обґрунтований висновок, що оптимізацію взаємодії слідчого й оперативних підрозділів Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб слід здійснювати шляхом удосконалення законодавства, вирішення організаційних питань, забезпечення належного рівня особистих і професійних якостей суб'єктів взаємодії.

У підрозділі 2.3 «Використання під час розшуку безвісно відсутніх осіб обліків й автоматизованих інформаційних систем» висвітлено порядок використання інформації, що міститься в обліках, автоматизованих інформаційних системах Національної поліції, інших органів і підрозділів.

У третьому розділі дисертації розкривається тактико-криміналістичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій під час розшуку безвісно відсутніх осіб. Розділ присвячено формуванню організаційно-тактичних засад проведення гласних і негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів за фактами безвісної відсутності осіб, застосування спеціальних знань за цих умов.

У підрозділі 3.1 «Тактико-криміналістичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій під час розшуку безвісно відсутніх осіб» висвітлено особливості тактики проведення слідчих (розшукових) дій – огляду, допиту, обшуку.

За змістом підрозділу 3.2 «Тактико-криміналістичне забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розшуку безвісно відсутніх осіб» розкрито особливості криміналістичного забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що є новим інструментом під час розшуку злочинів за фактами безвісної відсутності особи.

У підрозділі 3.3 «Використання спеціальних знань під час проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій у процесі розшуку безвісно відсутніх осіб» розкрито особливості використання спеціальних знань за даних умов у формах: залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій; залучення спеціаліста до проведення негласних слідчих (розшукових) дій; залучення експерта і проведення експертизи; надання

консультацій спеціалістом. Усі зазначені форми використання спеціальних знань застосовують під час розшуку безвісно відсутніх осіб.

На звершення кожного підрозділу у дисертації формуються обґрунтовані та лаконічні висновки. Заслужують схвалення узагальнені висновки, які є логічним підсумком зробленої ґрунтовної роботи.

Проведене здобувачем дослідження є **завершеним**, його вивчення дозволяє зробити висновок про належний рівень проведеного дослідження, за результатами якого сформовані концептуальні теоретичні положення, практичні рекомендації криміналістичного забезпечення розшуку безвісно відсутніх осіб. **Оформлення** дисертації відповідає встановленим вимогам.

Автореферат дисертаційного дослідження достатньо ґрунтовно розкриває його зміст і надає повне уявлення про наукову цінність і практичну значущість праці. Зміст автореферату та основних положень дисертації є **ідентичними**.

Вивчення змісту дисертації свідчить і про окремі **зауваження**, на які здобувачу слід звернути увагу. Зокрема:

1. Одне із завдань дослідження звучить як «окреслити особливості використання під час розшуку безвісно відсутніх осіб обліків та автоматизованих інформаційних систем» (с. 17 дисертації). Підрозділ 2.2. присвячений його вирішенню. Відомо, що під час вирішення завдань розшуку осіб та розслідування злочинів за даними фактами, використовуються різноманітні криміналістичні обліки, які автор характеризує у роботі. Відповідно, доцільно пояснити співвідношення понять «обліки» та «криміналістичні обліки».

2. Характеризуючи наукову новизну, у рубриках «удосконалено» та «дістало подальший розвиток», здобувач вказує про свій внесок щодо розробки організаційно-тактичних засад використання обліків та автоматизованих інформаційних систем, проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій під час розшуку безвісно відсутніх осіб та розслідування злочинів за даними фактами (с. 20-22 дисертації). Однак, цікаво почути думку

автора, щодо співвідношення понять «організація» й «тактика» в контексті вирішення завдань проведеного дослідження.

3. Здобувач неодноразово підкреслює необхідність взаємодії компетентних суб'єктів Національної поліції та Експертної служби МВС України (с. 127, 135, 136, 138, 173 дисертації). Цілком розділяючи думку автора, бажано конкретніше сформулювати пропозиції щодо підвищення ефективності взаємодії, а також впровадити отримані результати до практичної діяльності Експертної служби МВС України.

4. Підрозділ 3.1. називається як «Тактико-криміналістичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій під час розшуку безвісно відсутніх осіб». Проте, за змістом підрозділу автор розкриває тактику найбільш поширених слідчих (розшукових) дій за даних умов: огляду, обшуку та допиту. Вбачається, що за таких умов більш точною назвою підрозділу була б: «Тактико-криміналістичне забезпечення проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розшуку безвісно відсутніх осіб».

Однак, підсумовуючи викладене вище, слід зауважити, що вказані зауваження водночас підкреслюють актуальність досліджуваної проблематики, мають дискусійний характер та **не впливають** на позитивне враження від рецензованої наукової праці.

ВИСНОВОК

Дисертація «**Криміналістичне забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб**», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, вирішує важливе завдання, є першою в Україні науковою працею з формування концептуальних теоретичних положень, практичних рекомендацій криміналістичного забезпечення розшуку діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб. Дисертація є актуальною, завершеною, самостійною, має теоретичне і практичне значення, ряд положень наукової новизни. Робота відповідає вимогам Порядку

присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор **Мазурок Олег Ярославович** заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук із зазначеної спеціальності.

Офіційний опонент:

Заступник директора – завідувач лабораторії організації навчального, наукового, методичного забезпечення та роботи з кадрами

Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, кандидат юридичних наук, доцент

25 . 05 . 2018 р.

18/1-10405

Місце гербової печаті